

5, 10 I JUŻ 15 LAT MINEŁO... CZYLI KRÓTKA HISTORIA „MEDICINA SPORTIVA”

Wojciech Gawroński

Katedra Chorób Wewnętrznych i Gerontologii, Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum, Kraków

Suchy komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikacje w tych czasopismach z dnia 17 grudnia 2013 r. podany na stronie:

http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_12/d23b1218b7f8d3a24b328d5f02155e14.pdf

wprawił nas w dobry nastrój po odszukaniu naszego czasopisma „Medicina Sportiva”. Otóż po w bieżącym roku zrobiliśmy kolejny krok w górę i czasopismo zostało ocenione na 9 pkt. Tym sposobem osiągnęliśmy maksymalną ilość punktów i dalszy postęp jest możliwy dopiero po przyjęciu czasopisma na listę Thomson Reuters (tzw. Lista Filadelfijska-Master Journal List) i uzyskaniu tzw. Impact Factor.

Z drugiej strony informacja ta spowodowała pewne reminiscencje, które należy opisać czytelnikom. Rok temu minęło 15 lat, kiedy to w 1997 roku wyszedł pierwszy numer „Medicina Sportiva”. Ale początek tak naprawdę miał miejsce nieco wcześniej. Było to w 1996r., kiedy przy okazji Zjazdu Naukowego PTMS zorganizowaliśmy w Krakowie po raz pierwszy Międzynarodowe Sympozjum „Medicina Sportiva”. Wygłoszone tam wykłady zaproszonych gości zagranicznych stały się właśnie zaczątkiem pierwszego numeru.

Małe podsumowanie osiągnięć organizacyjnych założycieli Medicina Sportiva miało miejsce w lutym bieżącego roku w Rytrze w trakcie Sympozjum „Medicina Sportiva Practica” podczas sesji „15 lat minęło...”

Prześledzenie poniższej ryciny pokazuje, co w tym minionym czasie udało się nam zorganizować. I tak, było to 5 międzynarodowych sympozjów „Medicina Sportiva” organizowanych w latach 1996–2004 zawsze w roku Igrzysk Olimpijskich pod hasłem „Always after Olympic Games”. Następnie 5 krajowych konferencji „Medicina Sportiva Practica” zorganizowanych rok po roku w latach 1999–2003. Konferencje te stały się z kolei impulsem do rozpoczęcia wydawania najpierw biuletynu, a następnie czasopisma o nazwie „Medicina Sportiva Practica”. Obecnie czasopismo to wydawane jest on-line i w tym roku powróciło po 4-letniej przerwie na listę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przerwa była spowodowana arbitralnym pominięciem

15 lat minęło...

1 st International Symposium „Medicina Sportiva 1996” Kraków	Medicina Sportiva Practica Ryto 1999	
2 nd International Symposium „Medicina Sportiva 1998” Krynica	Medicina Sportiva Practica Ryto 2000	
3 rd International Symposium „Medicina Sportiva 2000” Kraków	Medicina Sportiva Practica Ryto 2001	
4 th International Symposium „Medicina Sportiva 2002” Zakopane	Medicina Sportiva Practica Zakopane 2002	
5 th International Symposium „Medicina Sportiva 2004” Kraków	Medicina Sportiva Practica Szczawica 2003	
International Congress Polish Society of Sports Medicine „Medicina Sportiva 2008” Kraków	Medicina Sportiva Practica Zakopane 2013	

Post Scriptum:
Pomysł zorganizowania konferencji o charakterze międzynarodowym i biuletynu praktycznym podjął dr. Zdzisław Zdzienicka. W tym celu w 1996 roku w Krakowie odbył się I Zjazd Naukowy PTMS. Uczestnikami spotkania jako miano miały miejsce: rytm, 1-2 czerwca w Rytrze, były wtedy zorganizowane w procesie naukowym, treningu, leczenia i rehabilitacji. W tym celu w 1996 roku w Krakowie odbył się I Zjazd Naukowy PTMS. Uczestnikami spotkania jako miano miały miejsce: rytm, 1-2 czerwca w Rytrze, były wtedy zorganizowane w procesie naukowym, treningu, leczenia i rehabilitacji.

Od teorii do praktyki
MEDICE CURA TE IPSUM
Medicina Sportiva Practica Ryto 2008

Od teorii do praktyki
REPETITIO EST MATER STUDIORUM
Medicina Sportiva Practica Ryto 2013

Od teorii do praktyki
PRIMUM NON NOCERE
Medicina Sportiva Practica Ryto 2018

nas na liście, z powodu zignorowania nas przez Ministerstwo, pomimo wysłania stosownego odwołania!

W 2006 roku odbył się też zorganizowany przez nas Międzynarodowy Kongres PTMS „Medicina Sportiva 2006” z udziałem wielu zagranicznych gości, który miał być początkiem kolejnych Międzynarodowych Kongresów PTMS. Niestety tak się nie stało. Na dotychczasowych trzech Kongresach PTMS nie zgromadzono razem tylu wybitnych wykładowców, ilu było ich na wymienionym wyżej, zorganizowanym przez Medicina Sportiva” Kongresie w 2006 roku. I tym sposobem skończyły się „lata tłuste”!

W 2008 roku po 5 letniej przerwie powróciliśmy do źródeł „Medicina Sportiva Practica” czyli do Rytra i do ponownego zorganizowania Sympozjum. Tym razem w nieco innej konwencji „Od teorii do praktyki”. Pierwsze z nich odbyło się pod hasłem „Medice cura te ipsum” i zgromadziło wielu uczestników oraz wybitnych polskich wykładowców. Gościem specjalnym z wykładem „Preparticipation physical

*Od teorii do praktyki***Symposium Medicina Sportiva Practica****27.03.2008 (CZWARTEK)**

- 13.55 **Otwarcie Symposium „MEDICE CURA TE IPSUM”**
 14.00 Diagnostyka wydolności – 60'
 Spirometria spoczynkowa i dynamiczna – 15'
 15.15 Współczesne metody fizykoterapii stosowane w rehabilitacji sportowej – 60'
 16.30 **SESJA – Z teorii treningu** – doświadczenia własne
 ABC teorii treningu sportowego – 15'
 Uniwersalny sposób rejestrowania obciążeń wysiłkiem fizycznym – 30'
 Metody treningu wysokogórskiego – 30'
 Stretching w praktyce sportowo-lekarskiej – 30'
 18.30 **SESJA – Specjaliści specjalistom**
 – Co lekarz specjalista medycyny sportowej winien wiedzieć o badaniu:
 • echokardiograficznym – 30'
 • holterowskim – 30'
- A. Ziemba
 A. Dymek
 W. Fibiger
 W. Gawroński
 R.M. Kalina
 Z. Szygula
 P. Kubala
 R. Korpak-Wysocka
 A. Plato

28.03.2008 (PIĄTEK)

- 7.15 **Warsztaty z czynnym udziałem uczestników**
 I grupa – ABS: aktywnie, bezpiecznie, skutecznie „Ku zdrowiu” – 45'
 II grupa – Poranny stretching – 45'
 9.00 – 11.30
WARSZTATY:
 I grupa – testy wydolności fizycznej oraz spirometria – prowadzenie
 II grupa – nowoczesne metody fizykoterapeutyczne – prowadzenie
 11.30 **Ekspert międzynarodowy uczestnikom obrad**
Preparticipation physical examination and cardiovascular diseases: the Italian experience.
 13.30 **Zdaniem Prezes PTMS**
 Pomiar wydolności fizycznej w medycynie sportowej.
 14.15 – 16.45
WARSZTATY:
 I grupa – nowoczesne metody fizykoterapeutyczne – prowadzenie
 II grupa – testy wydolności fizycznej oraz spirometria – prowadzenie
 16.45 **SESJA – Specjaliści lekarzom pracującym w sporcie** – doświadczenia własne
 – Co lekarz rodzinny chciałby wiedzieć o medycynie sportowej – 15'
 • ad vocem: co lekarz rodzinny powinien wiedzieć ... – 15'
 – Odrębności w badaniu sportowo-lekarskim dzieci i młodzieży z punktu widzenia:
 • pediatrii – 15'
 • ortopedii – 15'
 17.45 **SESJA – Eksperti uczestnikom obrad**
 – Leki roślinne w leczeniu – czy aby tylko placebo? – 45'
 • rola adaptogenów w rewitalizacji organizmu
 • pochodne kasztanowców w leczeniu uszkodzeń narządu ruchu
 18.30 Testy wysiłkowe stosowane do oceny wydolności fizycznej dzieci i młodzieży – 30'
 20.15 Exlibris w medycynie i farmacji – 30'
 Medicina Sportiva: wczoraj, dziś, jutro ... – 30'
- H. Kuński
 P. Kubala
 A. Ziemba/W. Gawroński
 Z. Szygula/W. Gawroński
 F. Pigozzi
 A. Jegier
 W. Gawroński/Z. Szygula
 A. Ziemba/Z. Szygula
 A. Więcek
 W. Gawroński
 M. Berger
 M. Urban
 K. Chmal Jagiełło /
 / K. Kmiec
 A.T. Klimek
 K. Kmiec / W. Gawroński
 W. Gawroński / Z. Szygula

29.03.2008 (SOBOTA)

- 7.15 **Warsztaty z czynnym udziałem uczestników**
 I grupa – Poranny stretching – 45'
 II grupa – ABS „Ku zdrowiu” – 45'
 9.00 **SESJA – Specjaliści lekarzom pracującym w sporcie**
 – Co lekarz specjalista medycyny sportowej winien wiedzieć o badaniu:
 • rezonansem magnetycznym – 30'
 • usg narządu ruchu; nowa metoda w traumatologii sportowej – 30'
 • artroskopowym kolana – 30'
 10.45 **SESJA – Specjaliści lekarzom pracującym w sporcie** – doświadczenia własne
 – Profilaktyka zmian przeciążeniowych oraz leczenie zwyrodnień stawów – 30'
 – Nowoczesne metody unieruchomienia czynnościowego uszkodzeń sportowych – 30'
 11.45 **PANEL DYSKUSYJNY**
 Testy wysiłkowe a testy wydolności fizycznej – specyfika i odrębności w medycynie sportowej
 Moderatorzy: K. Klukowski, A. Ziemba
 Udział biorą: A. Jegier, A.T. Klimek, M. Jarosz-Kujawiak, W. Gawroński
 14.00 **SESJA – „MEDICE CURA TE IPSUM”**
 – wprowadzenie do przypadku – 15'
 – studium przypadku – 15'
 – teoretyczne i praktyczne uwagi na temat treningu zdrowotnego – 30'
Dyskusja OKRĄGŁEGO STOŁU „Recepta na zdrowie” z udziałem zaproszonych ekspertów
 Moderator: H. Kuński
Zakończenie Symposium – rozdanie certyfikatów
- P. Kubala
 H. Kuński
 W. Guz
 R. Obuchowicz
 A. Bielecki
 A. Bugajski
 B. Kita
 H. Kuński
 W. Gawroński
 H. Kuński
 A. Dziak, R.M. Kalina

MEDICE CURA TE IPSUM

examination and cardiovascular diseases: the Italian experience.” był sekretarz generalny FIMS prof. Fabio Pigozzi, który obiecał wtedy pomoc w otrzymaniu prawa do organizacji Światowego Kongresu FIMS w Polsce w 2012 roku z okazji 75-lecia utworzenia Stowarzyszenia Lekarzy Sportowych (dzisiejszy PTMS).

Niestety, jak pamiętamy, słowa nie dotrzymał, a sam przechwycił organizację Kongresu, na zasadzie, że wszystkie drogi prowadzą do Rzymu

Tematy wspomnianej wyżej konferencji okazały się bardzo interesujące i spotkały się z aprobatą licznych uczestników.

Celem Sympozjum było przedstawienie różnych aspektów medycyny sportowej w zakresie treningu zdrowotnego oraz podstaw znajomości diagnostyki niezbędnej w codziennej pracy z osobami aktywnymi fizycznie.

Pokłosiem tego spotkania było wydanie „Medicina Sportiva Supplement” zawierającego wszystkie prezentacje przedstawione podczas konferencji. Niestety w roku tym zaniechaliśmy jego wydawania, ponieważ potencjalni autorzy stracili chęć publikowania swoich prac z powodu nie zaliczania do dorobku naukowego

publikacji zamieszczanych w suplementach i nieporozumienia. Nie pomogło nawet zarejestrowanie w 2005 roku wersji papierowej czasopisma „Medicina Sportiva Supplement” z osobnym ISSN, w chwili przejścia wydawania „Medicina Sportiva” na elektroniczną wersję on-line. Zrozumienie tego problemu zajęło ministerstwu trochę czasu. Wznowienie tego czasopisma w 2012 i zgłoszenie ponownej do oceny w 2013 pozwoliło mu właśnie w tym roku wrócić na listę Ministerstwa. Szczegóły pokazujące historię wydawnictw Medicina Sportiva od 1997 roku obrazuje kolejna rycina.

1997 Medicina Sportiva 2013		
SUPPLEMENTY MEDICINA SPORTIVA		
1997		1997
1998		1998
1999	1 wydanie	1999
2000	2 wydania	2000
2001	2 wydania	2001
2002	2 wydania	2002
2003	2 wydania	2003
2004	2 wydania	2004
MEDICINA SPORTIVA SUPPLEMENT		
2005	4 wydania	2005
2006	4 wydania	2006
2007	4 wydania	2007
2008	4 wydania	2008
2009		2009
2010		2010
2011		2011
2012	1 wydanie	2012
2013	1 wydanie	2013
MEDICINA SPORTIVA		
1997	4 wydania	1997
1998	4 wydania	1998
1999	4 wydania	1999
2000	4 wydania 1 wydanie	2000
2001	4 wydania 2 wydania	2001
2002	4 wydania 2 wydania	2002
2003	4 wydania 4 wydania	2003
2004	4 wydania	2004
MEDICINA SPORTIVA (on line)		
2005	Wersja elektroniczna 4 wydania	2005
2006	Wersja elektroniczna 4 wydania	2006
2007	Wersja elektroniczna 4 wydania	2007
2008	Wersja elektroniczna 4 wydania	2008
2009	Wersja elektroniczna 4 wydania	2009
2010	Wersja elektroniczna 4 wydania	2010
2011	Wersja elektroniczna 4 wydania	2011
2012	Wersja elektroniczna 4 wydania	2012
2013	Wersja elektroniczna 4 wydania	2013
MEDICINA SPORTIVA PRACTICA		
1997		1997
1998		1998
1999	1 wydanie	1999
2000	4 wydania	2000
2001	4 wydania	2001
2002	4 wydania	2002
2003	4 wydania	2003
2004	4 wydania	2004
MEDICINA SPORTIVA PRACTICA (on line)		
2005	4 wydania	2005
2006	Wersja elektroniczna 4 wydania	2006
2007	Wersja elektroniczna 4 wydania	2007
2008	Wersja elektroniczna 4 wydania	2008
2009	Wersja elektroniczna 4 wydania	2009
2010	Wersja elektroniczna 4 wydania	2010
2011	Wersja elektroniczna 4 wydania	2011
2012	Wersja elektroniczna 4 wydania	2012
2013	Wersja elektroniczna 4 wydania	2013
SUPPLEMENTY MEDICINA SPORTIVA		
MEDICINA SPORTIVA		
MEDICINA SPORTIVA PRACTICA		

Po kolejnych 5 latach przerwy odbyło się w Rytrze ponownie spotkanie „Od teorii do praktyki”, tym razem pod hasłem „*Repetitio est mater studiorum*”. Spotkanie uświetnił konsultant krajowy, który uczest-

niczył w dyskusji okrągłego stołu Quo vadis medicina sportiva?

Tym, którzy nie przybyli podajemy poruszane tam tematy, aby wiedzieli co stracili.

PROGRAM NAUKOWY SYMPOZJUM

„*Repetitio est mater studiorum*”

„Medicina Sportiva Practica”

Rytro 2013

CZWARTEK • 14.02.2013

13.55 Otwarcie Sympozjum

14.00 SESJA PLENARNA I

Fizjologiczne podstawy diagnostyki wydolności	prof. Andrzej Ziemba – 60'
Czy wykonanie badania spirometrycznego przed testem wysiłkowym nie jest stratą czasu?	mgr inż. Andrzej Dymek – 45'
Ogólne zasady prób wysiłkowych	prof. Andrzej Ziemba – 45'

16.30 PRZERWA

17.00 SESJA PLENARNA II

Urazy i uszkodzenia w sporcie i aktywności fizycznej; podstawy leczenia i rehabilitacji obrażeń sportowych	dr Wojciech Gawroński – 30'
Zespoły przeciążeniowe i późne następstwa aktywności fizycznej; osteoartroza. Profilaktyka, leczenie, rehabilitacja	lek. Mariusz Urban – 30'
Współczesne metody fizykoterapii stosowane w rehabilitacji sportowej	prof. Jolanta Kujawa – 60'
Od urazu do mistrzostwa	Katarzyna Rogowiec – mistrzyni paraolimpijska – 30'

PIĄTEK • 15.02.2013

09.00–13.30 / 15.30–20.00 – WARSZTATY FIZJOLOGICZNO-INTERNISTYCZNE

9.00 EKG spoczynkowe/wysiłkowe w praktyce: czego szukać?, na co uważać?, kiedy dyskwalifikować?	lek. Andrzej Plato – 45'
Spirometria spoczynkowa i dynamiczna; praktyczne przeprowadzenie badań oraz wstępna ocena możliwości pacjenta/sportowca przed testem ergospirometrycznym	mgr inż. Andrzej Dymek – 60'
10.45 PRZERWA	
11.15 Zasady prawidłowego przygotowania badanej osoby i wykonywania testu wysiłkowego	prof. Andrzej Ziemba – 30'
Wykonanie badania wysiłkowego ergospirometrycznego „do odmowy”	prof. Andrzej Ziemba – 45'
Interpretacja uzyskanych wyników podczas testu i kompleksowa ocena zdolności wysiłkowych badanego	prof. Andrzej Ziemba – 60'

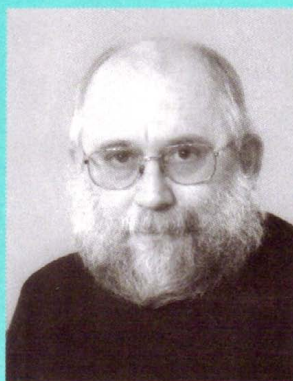
15.30–20.00 / 09.00–13.30 WARSZTATY URAZOWO-REHABILITACYJNE

Przychodzi piłkarz do lekarza: specyfika ostrych obrażeń narządu ruchu – leczenie, rehabilitacja, powrót do gry	lek. Mariusz Urban – 45'
Zabiegi fizykoterapeutyczne w ostrych i przewlekłych uszkodzeniach: krioterapia oraz laseroterapia w praktyce	prof. Jolanta Kujawa/ dr Wojciech Gawroński – 60'
17.15 PRZERWA	
17.45 Postępowanie w bólach kręgosłupa u sportowców i osób aktywnych fizycznie	lek. Jacek Wiaderny – 45'
Zewnętrzna fala uderzeniowa (ESWT) w medycynie	
– różnice pomiędzy zogniskowaną (FSWT) i radialną falą uderzeniową (RSWT)	
– wykorzystanie FSWT i RSWT w ortopedii i traumatologii	
– aktualne rekomendacje dla ESWT w medycynie sportowej	
– magnetoterapia wysokiej mocy: Salus Talent	
– demonstracja zabiegów	prof. Jolanta Kujawa – 90'
20.30 15 lat minęło...	W. Gawroński / Z. Szygula – 30'

SOBOTA • 16.02.2013

8.45–10.45 WARSZTATY FIZJOLOGICZNO-INTERNISTYCZNE / URAZOWO-REHABILITACYJNE

Zrób to sam.... „ <i>Repetitio est mater studiorum</i> ”	prof. Jolanta Kujawa / prof. Andrzej Ziemba – 120'
10.45 PRZERWA	
11.00 SESJA PLENARNA III	
Niedokrwistość u sportowców – mit czy realne zagrożenie	prof. Zbigniew Szygula – 60'
Test wysiłkowy w poradni medycyny sportowej – specyfika i odrębności	dr Wojciech Gawroński – 30'
12.30 Quo vadis medicina sportiva? – dyskusja okrągłego stołu	prowadzenie: dr Wojciech Gawroński – 90'
– nowelizacja rozporządzeń regulujących zakres i częstotliwości badań lekarskich sportowców	
– specjalizacja z medycyny sportowej nowym trybem	
– ABC medycyny sportowej	
udział: dr med. Andrzej Rakowski – konsultant krajowy w dziedzinie medycyny sportowej	
dr med. Andrzej Bugajski – v-ce Prezes PTMS	
prof. Andrzej Ziemba – Komisja ds. kształcenia PTMS,	
prof. Zbigniew Szygula – konsultant wojewódzki, członek ZG PTMS	
specjaliści med. sportowej: lek. Andrzej Plato, lek. Mariusz Urban, lek. Jacek Wiaderny	
14.00 Zakończenie Sympozjum – rozdanie Certyfikatów	

Fot. Konrad Pollesch

KRZYSZTOF Kmieć. Doktor farmacji, adiunkt Katedry Farmakognozji Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Senatu tej uczelni. W pracy zawodowej zajmuje się roślinami leczniczymi, a zwłaszcza ich historią w rozwoju terapii. Szczególnie interesuje się właściwościami leczniczymi kasztanowca oraz jego znaczeniem w sztuce i architekturze. Podróżnik, dotarł do ponad 30 krajów, głównie egzotycznych, a także na Spitsbergen. Twórca prawie 2000 ekslibrisów o tematyce farmaceutycznej, medycznej, przyrodniczej, orientalnej, muzycznej, górskiej i wielu innych. Autor takich pozycji jak „Rośliny lecznicze w Panu Tadeuszu”, „Farmacja, kuchnia i ekslibrisy” oraz katalogu „Ekslibrisy farmaceutów”, który prezentuje 415 prac dedykowanych przedstawicielom zawodu. Obdarzony przez czytelników „Gazety Farmaceutycznej” honorowym tytułem „Pasjonat Farmacji 2004”.

I tak wróciliśmy do punktu wyjścia, czyli ryterskiej sesji „15 lat minęło...” Pozostaje jeszcze uchylić tajemnicy jak powstało logo „Medicina Sportiva”, którą ujawniliśmy właśnie podczas tej sesji. Otóż nasz nieżyjący już kolega Krzysztof Kmiec zrobił mi swego czasu exlibris.

Było to swoiste jajo wielkanocne, a w nim dopatrzyłem się gór, wody (to co lubię), złamanej kości oraz Eskulapa (czym się zajmuję).

W chwili opracowywania okładki czasopisma przypomniałem sobie o tym exlibrisie i skontaktowałem się z Krzyżkiem, który już na swoim koncie miał wiele exlibrisów i to znamienitych osób.

Zaczęliśmy wspólnie „kombinować”, jak to wykrzysać, a efektem tego było użycie serca z exlibrisu Prof. Działkowiaka, poświęconego 100 przeszczepowi i nałożenie na to elementów ze zmodyfikowanego „exlibrisowego jaja”, z dodaniem piktogramów wybranych dyscyplin sportowych oraz oczywiście napisu Medicina Sportiva.

No i co z tego wyszło? Jajo zmieniło się w obrys granic Polski, a w nich widzimy piktogramy 3 najbardziej prozdrowotnych sportów. Poza tym dostrzec możemy to czym zajmuje się medycyna sportowa; kość obrazującą narząd ruchu oraz w tle serce, czyli pompę odpowiedzialną za wydolność organizmu. A jak można jeszcze to skomentować? W Polsce, niestety do dzisiaj, wiele spraw stoi na głowie! Tam gdzie jest morze mamy na exlibrisie góry (i tam powinny być), a tam gdzie są góry w rzeczywistości mamy wodę (i tak powinno być)! Dowody na to daje nam tegoroczny wiosenny początek zimy! Podobnie, ludzie wolą biernie „kibicować” (!) zamiast się ruszać i odpowiednio dobraną aktywnością fizyczną podtrzymywać stan swojego zdrowia.

I właśnie przesłanie, „aby spróbować postawić rzeczywistość (serce też) na nogi”, było pomysłem publikowania w Medicina Sportiva prac opartych na faktach naukowych, co właśnie kilka dni temu zostało docenione, a powstałe logo Medicina Sportiva, które jest zastrzeżone w Urzędzie Patentowym, jest tylko graficzną próbą opisanie tego przesłania. I to by było na tyle!

Aaa! Jeszcze jedno. Jeśli zdrowie i czas pozwoli, zapraszam na kolejne spotkanie „Medicina Sportiva Practica” pod hasłem „Primum non nocere”, które odbędzie się w Rytrze w 2018 roku.

A to co nas czeka w 2014 roku, po kilku sympozjalnych „chudych latach”, pozostaje jeszcze nadal w sferze pomysłów.